

پێگهی له ناو (انبیاء) و (روسل) چیه؟

چۆنیەتی دروستبوونی ئیمان به پێغمبەر (علیه السلام و البرکات)

دەزانین فێطره ئەم نامیرهیه خودای رحمان له ناوهوهی مرقوف دروستی کردووه، تا به کردهیی ئەم مرقوفه به هۆی ئەو فێطرهوه پهیوهندی لهگهڵ خودی خودای رحمان دروست بکات، ئەم پهیوهندی گرتنهشمان به ئیمان ناونا، جۆری ئەم فێطرهیه بهم شیوهیه دروستکراوه که بتوانیت ویستی خودای رحمان سهدا سهدا بینیته بون، له دەرەوهش خودای رحمان پالێشتی لۆ ئەم فێطرهیه نارد، که دوو نامیری دەرەکییه، وهك "یهگهه: قورئانه. دووهه: پهيامبەرەکیه.

(تاکه پیغه‌مبهر (علیه السلام و البرکات) شوین و میژووی دیار بیت!)

له قورئان دا (آمنوا) نینجا (و عملوا) پاشان (الصالحات) هاتوو

یه‌که‌م: گوتمان: دوو ئامیره دهره‌کییه‌که یه‌کیکیان به‌شهره، خودای رحمان له قورئاندا (انبیاء و الرسل) ی ته‌نیا به به‌شهر ناو هیناوه، واته" له ریزبه‌ندی پۆلینکردنی ئهو بوونه‌هر و خوده که مروّفه، یان (الناس)ه، یان بنی آدم، یان (البشر)ه، به‌رزترین پله و پایه‌یه لۆئه‌وه‌ی بتوانیت له دوخ و حاله‌تی په‌یام (رسالة) تییگات، ئهم کهسه که په‌یامه‌که‌ی لۆ دیته خواره‌وه ده‌بی سروشتی به‌م جوّره بووبیت که به کرده‌یی بتوانیت ئهم هاویه‌کبون (التطابقية)ه‌ی که له فیطره‌ی مروّف دا داواکراوه دروستی بکات، ئه‌ویش چۆن دروست ده‌بیت؟

ئهو په‌یامبه‌ره به کرده‌یی بتوانیت ئهو خوده، ئهو (البشر)ه، ئهو (نبی)یه به سه‌دا سه‌د په‌یامه‌که له خۆی جیه‌جی بکات، تا کۆی ئهو خوده، کۆی ئهم نه‌بییه، کۆی ئهو په‌یامبه‌ره‌ی ببیته ئامرازی روونکردنه‌وه و ئامرازی تیگه‌یاندن، ئامرازی لۆ گه‌یاندن ئایینی خودای رحمان لۆ قورئانی خودای رحمان، لۆ کۆی به‌شهریه‌تی ده‌ورو به‌ری.

خودای رحمان له ئاسمان په‌یامبه‌ری خۆی هه‌یه و ناوی ناوه جبریل، که بالیۆزی ئاسمانه. بالیۆزی ئاسمان دیت په‌یوه‌ندی به بالیۆزی سه‌ر زه‌وی ده‌کات، کاتیک بالیۆزی سه‌ر زه‌ویش که هه‌لده‌بژیردیت به کۆمه‌لێک تایبه‌تمه‌ندی (مواصفات) (له خالی دووهم دینه سه‌ر باسکردنی)، ده‌بی ئهو ببیته بازه‌ی به یه‌که‌گیانندن، ببیته پردیک، ببیته گۆر په‌پانه‌که، لۆ ئه‌وه‌ی بتوانیت ویستی خودای رحمان که هاته خواره‌وه به‌هۆی جبریل لۆ هه‌موو به‌شهریه‌تی بگوازیته‌وه.

یه‌که‌مجار خودی خۆی ببیته ئیماندار، نینجا ئهو ئیمان به‌ جوّرییه لۆ دهره‌وه و ده‌ورو به‌ری خۆی بگوازیته‌وه. پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) تاکو خۆی ئیمانی نه‌هینا نه‌یتوانی ئهو جوّره ئیمان به‌ پیشکەشی خه‌دیجه‌ی بکات (رضی الله عنها) پیشکەشی عه‌لی بکات، پیشکەشی هاو‌مه‌کانی تری وه‌ک ئه‌بو به‌کر و کۆمه‌لانی تر بکات.

وه‌ک ده‌زانن ئه‌وه‌ی شتیکی نه‌بیت ناتوانیت ببه‌خشیت. هه‌ر مروّقیک له‌ناوه‌وه‌ی خۆی چی هه‌بیت ئه‌وه ده‌به‌خشیت، ئه‌گه‌ر یه‌کیک داوا (۲۰) بکات که‌چی ئهو ته‌نها (۱۰) ی لا هه‌بیت ئه‌وا بیگومان ناتوانیت (۲۰) ه‌که به‌خشیت.

له به‌سه‌ره‌تا ئهم جوّره ئیمان به‌ که خودای رحمان چۆن له قورئان لۆ (انبیاء و الرسل) ئایه‌ت به‌ ئایه‌ت و سوهره‌ت به‌ سوهره‌ت دا‌یه‌زانده‌وه به‌م جوّره‌ی ئیمان له‌ ناوه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) دروست بووه، ئهو جوّره ئیمان به‌شی پیشکەشی به‌رامبه‌ره‌که‌ی کردوه، به‌ خۆنه‌ویستانه‌وه به‌بی گری و گال، به‌بی ئه‌ولاو ئه‌ولا (التفنن)، به‌بی دیلو‌ماسییه‌ت، پیغه‌مبه‌ر (علیه)

السلام و البركات) ئەو دۆخه‌ی راسته‌قینه‌یه‌ی لۆ دهره‌وه‌ی گواستوته‌وه، ئەوه‌یه‌ی له‌ قورئان ناوی نراوه‌ به‌ کردار.

لۆیه‌ به‌ دووباره‌یی، فه‌رمان له‌ قورئان ناوی هاتبیت ئەوا ئیمانی پیش خراوه، پیش فه‌رمانه‌که‌ وشه‌ی ئیمان هاتوه، واته‌" ریسای قورئانی و ئەندازه‌گیریه‌که‌ی قورئان لۆ وشه‌کان ناوایه‌" یه‌که‌مجار (آمنوا) ئینجا (و عملوا) پاشان (الصالحات) هاتوه. پیغه‌مبه‌ر (عليه السلام و البركات) به‌م جووره‌ ئیمانی هیناوه، کاتیک که‌ ئیمانیه‌که‌ی لۆ واقع ده‌گواسته‌وه به‌ ئاسانی ده‌بووه‌ کردار، لۆیه‌ پیغه‌مبه‌ر (عليه السلام و البركات) بارسته‌ (کنلة) یه‌که‌ له‌ ئیمان بووه.

سیفاتی جه‌سته‌یی په‌یامبه‌ران (عليهم السلام و البركات)

خالی دووهم: باسی ئەوه‌مان کرد خودای رحمان به‌ گویره‌ی تایبه‌تمه‌ندی و سیفاتی دیاریکراو، به‌شه‌ری لۆ (النبوة و الرسالة) هه‌لبژاردوه، نمونه‌مان هیناوه‌یه‌ له‌ کۆلیژی سه‌ربازی، ئەو کابرایه‌ی داواکاری پیشه‌کشی کۆلیژی سه‌ربازی ده‌کات، ده‌بی سیفاتی تایبه‌تی دیاریکراوی هه‌بیت لۆ ئەوه‌ی له‌ کۆلیژه‌که‌ وه‌ربگیریت. خودای رحمان به‌شه‌رییه‌تی هه‌موو له‌و ساته‌ی گه‌ردوونی دروستکردوه هه‌تا کۆتا مرۆف له‌سه‌ر گۆی زه‌وی له‌ ئینس و جن هه‌ر هه‌مووی له‌پیش چاویه‌تی، له‌لای خۆی لیستی دیاریکراوی هه‌یه‌ به‌ ناوی ئەوانه‌ی به‌ نبی وه‌رده‌گیرین و قه‌بوڵ ده‌کری، لۆ په‌یامبه‌ریش ئەمه‌ سیفاته‌کانیانه، لۆیه‌ که‌ گه‌راوه‌ بینویه‌تی ئاده‌م و نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسا و محمد (عليهم السلام و البركات) ئەوانی تریش له‌ (الانبياء و الرسل) (عليهم السلام و البركات)، هه‌مووی به‌ پێی ئەم تایبه‌تمه‌ندیانه‌ که‌ هه‌لبژێردراون، ئەم هه‌لبژاردنه‌ له‌ قورئاندا به‌ (إِصْطَفَاء) ناوی هاتوه: (إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ * ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِن بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) (ال عمران ۳۳-۳۴) عه‌لیمه‌ به‌ حاله‌تی به‌شه‌رییه‌ت، سه‌مه‌عیشه‌ به‌ هه‌موو ئەم گوفته‌ی له‌ ده‌روونیان دیت و ده‌چیت.

ئەم هه‌لبژاردنه‌یه‌ له‌ وانه‌ی پیشووتر گوتمان ده‌بی دروستکردنی و خوو ره‌وشتی (خیلقه‌تیانه‌ی) بیت، واته‌" به‌ شیوه‌یه‌کی به‌شه‌ریانه‌ی ماده‌ی جه‌سته‌یان ته‌واو بیت، لۆ نمونه‌" نابی په‌یامبه‌ر چاوی کویر بیت، چونکه‌ ژماره‌یه‌که‌ ره‌چاوکراو (اعتبارات) هه‌یه‌ به‌ هۆی چاوه‌وه‌ ده‌کریت، که‌ چاو نه‌بوو ناتوانیت له‌ پیش په‌یامبه‌رایتی و دوا‌ی په‌یامه‌که‌ی خۆی تیبیگات، هه‌لمیزیت، که‌ تیبیگات ناتوانیت بیگوازیته‌وه، که‌واته‌" ئەوه‌ی به‌ چاو تیبیگات ده‌گوازیته‌وه، ئەگه‌ر نا به‌ هۆی ئەم که‌موکورتیه‌وه‌ ناریکی دروست ده‌بیت و له‌ ساتی گه‌یاندندا ناتوانیت په‌یامه‌که‌ وه‌ک خۆی بگه‌یه‌نیت.

که‌واته‌" ناتوانیت ته‌واوی په‌یامه‌که‌ی به‌جی بگه‌یه‌نیت، که‌موکورتیه‌که‌ لیره‌ دروست ده‌بیت، له‌ چ؟ له‌ روونکردنه‌وی کلام الله و گه‌یاندنی (تبلیغ)ی کلام الله و حق الله به‌ گویره‌ی به‌رامبه‌ر، لۆیه‌

په‌یام‌بهر، (رسل و الانبیاء) ده‌بی چاویان هه‌بیته، له ساتی بوونیان له نیوه‌ندی (حجة) لهم نیوه‌نده‌ی که (حجة) ن‌تییدا، هه‌روه‌ها (گوئی) هه‌روه‌ها (ده‌ست)، نه‌ندامه‌کانی تر، ده‌بی جه‌سته‌یان ته‌واو بیته.

له هه‌مان کاتدا هه‌ستیان وه‌کو خه‌لکی تر بیته، له خو‌شی و ناخو‌شی، وه‌کو مرو‌فی تر، چو‌ن مرو‌فی ئاسایی هه‌ست به ئازار، یان به ژان ده‌کات، ده‌بی په‌یام‌بهر مه‌کش هه‌ستی پی بکات، مرو‌فی به‌رام‌بهری هه‌ست به چیژ وهرگرتنی ماددی ده‌کات، ده‌بی نه‌ویش هه‌ستی پی بکات، مرو‌فی ئاسایی هه‌ست به خو‌شی (فرح) ده‌کات، ده‌بی نه‌ویش هه‌ستیان پی بکات، به‌هه‌مان پی‌وهر نه‌وه هه‌مووی دروستکردنه (خیلقی) یه‌و خودای رحمان به‌م شیوه دروستیان ده‌کات.

ره‌وشت (خُلق) یش لو دوو ره‌هه‌ند دابه‌ش ده‌کریت:

یه‌که‌م: (أ) ره‌هه‌ندی خودی (ذاتی) خو‌یان که په‌یام‌بهرن. ده‌بی به کرده‌یی هیلی په‌یام‌بهران به گشتی دوو سیفته‌ی سه‌ره‌کیان هه‌بیته.

یه‌که‌م: راست‌گو‌یی دووهم: ده‌ست پاکی (أمانة):

نه‌م دوو سیفته‌ته وایان لی ده‌کات به‌کرده‌یی پالفته‌یی (إصطفاء) خودایان بکه‌ویته سه‌ر، باسی که‌سینکی‌شی نه‌کردوه له‌نیو په‌یام‌بهران که ناپاکی له‌گه‌ل نه‌مانه‌تی په‌یامه‌که‌ی کرد‌بیته، یاخود ناپاکی به‌رام‌بهر به به‌شه‌ریه‌ت کرد‌بیته.

دووهم: (ب) که‌سه‌کان خو‌یان که (إصطفاء) ده‌کرین، وه‌ک به‌جی‌گه‌یاندن ده‌بی له ئاستی په‌یامه‌که‌دا بن.

نه‌هیشته‌نه‌وه‌ی پاساو

لو نمونه "گوتمان په‌یامی موسا پی‌غهم‌بهر لو جووله‌که‌یه، موسا پی‌غهم‌بهر دیت بیته (حجة) له‌سه‌ر جووله‌که که له ئاستی ته‌ورات بیته، له ئاستی نه‌م به‌لگانه بیته که خودای رحمان کردوویه‌تییه (حجة) له‌سه‌ر جووله‌که، لو نه‌وه‌ی ئیسرائیل، لو فیرعه‌ونی ده‌بی لهم ئاسته دابیت، لو نمونه "کاتیک که موسا پی‌غهم‌بهر داره‌که‌ی ده‌ستی هه‌لده‌دات (أَنْ أَلْقَ عَصَاكَ) (الاعراف ۱۱۷) خو‌ی پی‌ی تیک نه‌چیت، خو‌ی کاری‌گه‌ری له‌سه‌ر دروست نه‌بیته، موسا پی‌غهم‌بهر که ده‌ستی ده‌ر دینیت (بِإِذْنِ اللَّهِ لِلنَّازِرِينَ) (الاعراف ۱۰۸) کاری‌گه‌ری نه‌رینی له‌سه‌ر خودی خو‌ی نه‌بیته.

کاتیکیش که عیسا پی‌غهم‌بهر مردووان زیندوو ده‌کاته‌وه (وأحیی الموتی باذن الله) (مران ۴۹) (وَأَنْتُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ) (مران ۴۹) پنیان ده‌لی، پنیان راده‌گه‌یه‌نیت (إبلاغ) یان ده‌کات، لو‌یان روون ده‌کاته‌وه که چیان له گیرفان و له مألشیاندا هه‌یه، بی نه‌وه‌ی عیسا پی‌غهم‌بهر شوینی خو‌ی بگوازیته‌وه، که‌واته "نابیت نه‌م دو‌خه کاری‌گه‌ری نه‌رینی له

خۆی و ناوهوهی خۆی بکات، به‌لکو ده‌بیت له ئاستی ئەم په‌یامه‌ی بی‌ت، تا به‌رامبه‌ر به‌کرده‌یی راستی په‌یامه‌که‌ی له‌خودی په‌یامبه‌رکه‌ی به‌ به‌رجه‌سته‌یی بی‌نیت، هه‌ر که‌موکورییه‌ک لیره‌ له‌ خودی په‌یامبه‌رکه‌کان، له‌ ئاستی په‌یامه‌که‌ لو‌ تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی په‌یامه‌که‌ش نه‌بی، ئەوا له‌ ساتی روونکردنه‌وه‌ی پی‌ راگه‌یاندن (التبیین و التبلیغ) نارێکی دروست ده‌کات، لویه‌ سروشتی مرو‌ییان به‌م شیویه‌ دروست کراوه‌.

له‌به‌ر ئەوه‌ی توندی و هه‌یزی و خۆبه‌زلزانی (العنجهیة)، توره‌ی و توندی، وشکی له‌ سروشتی جووله‌که‌ هه‌بوو، ده‌بی به‌شیک له‌ سروشتی موسا پی‌غمبه‌ر ئەمانه‌ی هه‌بیت، لو‌ ئەوه‌ی به‌کرده‌یی بتوانیت له‌ ئاستی ئەو ده‌سته‌یه‌ روونکردنه‌وه‌ بکات، به‌ نمونه‌" موسا پی‌غمبه‌ر که‌ دیته‌وه‌ نارێکی ده‌بینیت، مؤله‌ت (أَرْبَعِينَ لَيْلَةً) (البقرة: ۵۱) لو‌ چاوپیکه‌وتنیکی دیاریکراو و مرده‌گریت، که‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌کی تایبه‌تییه‌وه‌ له‌گه‌ل خودای رحمان که‌ ده‌گه‌ریته‌وه‌ سه‌یر ده‌کات کۆمه‌لگه‌که‌ی له‌ ری لایان داوه‌، (وَأَلْقَى الْأَلْوَاخَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ) (الاعراف: ۱۵۰)، پرچ و ریشی براکه‌ی ده‌گریت و رایده‌کشیت، به‌ ده‌ستیکی ریشی ده‌گریت و به‌ ده‌سته‌که‌ی تریش پرچی لو‌ خۆی رایده‌کشیت (يَجُرُّهُ إِلَيْهِ)، هه‌تاکو هه‌رون به‌ نارامی ده‌لێت: (يَا ابْنَ أُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي) (طه: ۹۴).

ئه‌گه‌ر به‌هاتایه‌ ئەم هه‌یزه‌ی نه‌بووایه‌ نه‌یده‌توانی په‌یامه‌که‌ی خۆی لو‌ به‌رامبه‌رکه‌ی به‌رجه‌سته‌ بکات، دیاره‌ له‌ کاتی هاتنی پی‌غمبه‌رمان (عليه السلام و البركات) ئەویش وه‌کو گوتمان به‌ میرات کۆمه‌لێکی زۆری له‌ جووله‌که‌ لو‌ ده‌مینیته‌وه‌، سه‌یرێکی ئەقل و زیره‌کیان بکه‌ له‌ قورئان، قورئان ئاستی بیکردنه‌وه‌یان باس ده‌کات، ئەوانه‌ن که‌ موسا پی‌غمبه‌ر مامه‌له‌ی له‌گه‌لدا کردوون، کاتیک به‌ (۲۳) سه‌ده‌ دوا‌ی موسا پی‌غمبه‌ر، پی‌غمبه‌رمان (عليهم السلام و البركات) ده‌بیته‌ نێردراو، شه‌یتانه‌کان تا ئەو کاته‌ش ئیشیان له‌سه‌ر مێشکی جووله‌که‌کان ده‌کرد، که‌واته‌" ئەو په‌یامبه‌ره‌ی که‌ دیت به‌ میرات جووله‌که‌ی لو‌ ده‌مینیته‌وه‌، ده‌بی به‌کرده‌یی راگه‌یاندنه‌که‌ی لو‌ جووله‌که‌ له‌ ئاستی ته‌ورات بی‌ت، به‌لکو له‌ سه‌رووی ته‌وراتیش بی‌ت. له‌م ئاسته‌ش بی‌ت که‌ بتوانیت له‌ جه‌سته‌ی خۆی هه‌یزی موسا پی‌غمبه‌ر بی‌نیته‌ بوون، له‌ به‌ر ئەوه‌ی ئەوان که‌ ئیمانیا‌ن هه‌ینا ئیمانیا‌ن به‌ هه‌ر هه‌مووی موسا پی‌غمبه‌ر هه‌یناوه‌، ده‌بی ئەم گه‌شته‌ش له‌ خودی رسول الله (عليه السلام و البركات) هه‌بیت، ئەگه‌ر هاتوو رووبه‌رووی جووله‌که‌ بوویه‌وه‌، ئەوا به‌م جووره‌ رووبه‌روویان بی‌تیه‌وه‌، ته‌نانه‌ت که‌ پی‌غمبه‌ر (عليه السلام و البركات) لو‌ رووبه‌روو بوونه‌وه‌ی جووله‌که‌ له‌ مه‌دینه‌ ده‌ره‌چیت، ئەو هه‌یزه‌ی پی‌غمبه‌ر (عليه السلام و البركات) وا ده‌کات به‌شیک له‌ جووله‌که‌کان موسلمان بین. دیاره‌ ئەو جووره‌ هه‌یزه‌ به‌کرده‌یی قوناغیکه‌ له‌ قوناغه‌کانی گه‌یاندن و روونکردنه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌، لویه‌ جووله‌که‌ به‌و جووره‌ دینه‌ سه‌ر ری.

له‌ هه‌مان کاتیش کۆمه‌لێکی زۆر له‌ مه‌سیحیه‌کان لو‌ پی‌غمبه‌ر (عليه السلام و البركات) به‌ میرات ده‌میننه‌وه‌ و هه‌ن، ده‌بی پی‌غمبه‌ر (عليه السلام و البركات) له‌ ئاستی عیسا پی‌غمبه‌ر، له‌ ئاستی په‌یامه‌که‌ی عیسا پی‌غمبه‌ر روونکردنه‌وه‌و پی‌گه‌یاندنی ئایینی لو‌ ئەو کۆمه‌له‌ مه‌سیحیه‌ش بکات، تا به‌کرده‌یی ئەوانیش روژی دوا‌ی له‌ به‌رامبه‌ر الله پاساو (حجة) یان نه‌مینیت.

لویه پالاوته کردنی دروست کردنی رهوشتی پیغمبر (علیه السلام و البرکات) له ناستی همموو (الانبیاء و الرسل)، دروست کردنی و رهوشتی، بیگومان، ههریه که به خوده، بهرامبر لو بهرامبره، پیامه کهشی له ناستی پهیمی همموو (الانبیاء و الرسل) ه، به لکو پیامه کهشی پیغمبر پهیمی گشتیه و هوان لهم گشتیه ههریه که بهشیکیان لو هاتووه، هوان قورئانه له (لوح المحفوظ) هه بووه، لهو قورئانه بهشیک لو ئادهم هاتوته خواره وه، ههر لهو قورئانه بهشیک لو ئیبراهیم هاتوته خواره وه، دواتریش بهشیک لو موسا و عیسا، هممووی تهواو دهکریت و لو خودی رسول الله (علیه السلام و البرکات) دیته خواره وه، هه وه لهم قورئانهی که ئیستا ههیه له گهل ههوهی (لوح المحفوظ) وهکو یه که، کهواته "دهبی رسول الله (علیه السلام و البرکات) خویشی لهم ناسته دابیت.

پینگهی پیغمبر (علیه السلام و البرکات)

خالئ سیههم: لیره دینه سهر باسی پلهو پایهی پیغمبر (علیه السلام و البرکات) له لای هوان (الانبیاء و الرسل) انهی که له پیشهوه باسما کردون، خودای رحمان دهفرموویت: (وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ) (ال عمران ۸۱)، خودای رحمان چی له نهنبیاء و رسول دهوی؟ (جاءکم رسولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ) (ال عمران ۸۱)، هه دوو مهرجه خودای رحمان که باس دهکات، باسی (النبیین) دهکات واته "له ئادهمهوه تاکو عیسا هممووان دهگریتهوه، ههوهی له قورئان دا ناویان هاتووه، ههوهی له قورئانیش باسی نهکراوه، ههوا بهلیننامه (میتاق) ی لی وهرگرتووه، (لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ) (ال عمران ۸۱).

پیش چهند وانهیه که گوتمان (کتاب و سنة) نییه، له قورئاندا (الکتاب و الحکمة) ههیه، همموو قورئان بهم جوریه، لویه دهفرموویت: (وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ) (ال عمران ۸۱) پاشان (وَلَتَنْصُرُنَّهُ) (قَالَ أَفَرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَيَّ ذَلِكَمْ إِصْرِي) (ال عمران ۸۱)، نهک امری به لکو (إِصْرِي)، (قَالُوا أَفَرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا)، همموویان (وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ) (ال عمران ۸۱)، ههویش شهادهت دهدا، نهک تهنیا نهنبیاء و رسول.

لیره وه درده کهویت که همموو (الانبیاء) ئیمانیان به پیغمبرمان (علیهم السلام و البرکات) هیناوه، ههگر ئیمانئ پی نههینن ههوا ئیمانیان ناتهواوه، ههمه پایهی ههم (نبوة) هیه، بیگومان (النبوة) خوارترین ناستی پهیمبریتیه، واته "ههگر ههم بهلینهی له (الانبیاء) هکانی وهرگرتنیت ههلبهته له پهیمبره کانی (الرسول) وهرگرتووه، که له ناواخی نهیبیهکانن و لییان وهرگیراوه، (بهی ویکچواندن) چون بلین بهریوه بهری گشتی و وزیر، کابرای و وزیر دهسه لاتی بهریوه بهری گشتی ههیه و دهوانیت دابهزیه ناستی بهریوه بهری گشتی، به لام کابرای بهریوه بهری گشتی ناتوانیت بچیه ناستی و وزیر، بهی ویکچواندن (النبی) وهکو بهریوه بهری گشتیه کهیه، ههگر له بهریوه بهری گشتیه که دانینان و ئیقرار وهرگیرابیت، ههوا بیگومان دهبی له وزیره که وهرگیرا بیت، واته "ئوتوماتیکی له وزیره کان وهرگیراوه. لو زانین خودای رحمان ههمانه همموو ههده گرتیت، رایان

ده‌گریت، هه‌روه‌ها خویشی له‌و شوینه ده‌بیت، ئەمانه‌که‌ی؟ له‌ کاتی شه‌ورۆی (الأسراء و المعراج) دا.

له‌وانه‌کانی سپره‌ له‌ بابه‌تی شه‌ورۆی (الأسراء و المعراج) باسی ئەو شه‌هاده‌ته‌مان کردوه، باسی ئەم دانپینان (أقرار) انه‌شمان کردوه، هه‌مان شت ده‌فرموویت: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ) (الاحزاب ۷) چون سه‌یری ریزبه‌ندی نه‌بیه‌کانیش ده‌کات؟ به‌ کات و جور ریزبه‌ندیان لو ده‌کا.

له‌ وانه‌کانی رابردودا ئاماژه‌مان به‌وه‌ دا ئەندازه‌گیری وشه‌کانی قورئان سه‌مه‌ریه‌کی جوریه، واته‌" که‌ خودای رحمان وشه‌کان داده‌ریژیت، وشه‌یه‌که‌ به‌ دوو شیوه‌ له‌قورئان دینیته‌وه، ئەوا ئامانجی تایه‌تی خوی هه‌یه. زور پێویسته‌ مرو‌فی ئیماندار به‌ باشی سوود له‌م دارشتنه‌ی ببینیت، ئەو کاته‌ شتی سه‌مه‌ره‌ی لو ئاشکرا ده‌بیت، لویه‌ ده‌فرموویت: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ) (الاحزاب ۷) هه‌موو نه‌بیین (النبي)ن، پاشان (وَمِنْكَ) له‌ هه‌موویان پاشان (وَمِنْكَ)، ئینجا ده‌چته‌ سه‌ر ریزبه‌ندی کاتیان (وَمِنْ نُوحٍ)، باشه‌ پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ لاسلام و البرکات) خوی کۆتا بوو (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقاً غَلِيظاً) (الاحزاب ۷)، ئەوه‌ پایه‌ (مقام) ی پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ لاسلام و البرکات)، ته‌نانه‌ت له‌ ناو (نه‌بیین و روسول)، پایه‌که‌ی جوریه.

له‌ رووی کاته‌وه‌ پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ السلام و البرکات) پاشان هاتوه، له‌ نیوان نوح پێغه‌مبه‌ر و پێغه‌مبه‌رمان (عليه‌م السلام و البرکات) چه‌ند هه‌زار سألێک هه‌یه، ئەی له‌به‌رچی پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ السلام و البرکات) لیره‌ به‌ پێشخرا؟ دیاره‌ له‌به‌ر ئەو پله‌ و پایه‌ی که‌ هه‌یه‌تی (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ) (الاحزاب ۷) ده‌بی پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ السلام و البرکات) خوی ئیمانی به‌خوی ببینیت، ئەمه‌ خالیکی گرنه‌گه‌.

پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ السلام و البرکات) پاش ئەوه‌ی ئیمانی به‌ خودای رحمان و به‌ روژی دوا‌ی هیناوه، ده‌بی ئیمان به‌ خودی خو‌شی ببینیت، پاشان ئیمان به‌ قورئانه‌که‌ی دینیت. پێغه‌مبه‌ر (عليه‌ السلام و البرکات) له‌م کاته‌ی به‌ئیننامه‌ (میتاق) ی لی وه‌رگیراوه، (وَمِنْكَ) ئینجا (وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقاً غَلِيظاً) (الاحزاب ۷) ئەوه‌ پله‌ و پایه‌ی پێغه‌مبه‌ر له‌ ناو ئەنبیاء و روسول.

له‌ نیو ئەرك و وه‌زیفه‌ی په‌یامبه‌ران وه‌کو له‌ وانه‌ی پێشودا باسمان کرد هه‌موو انبیاء و الرسل (الكتاب و الحكمة) یان لایه‌ و لو به‌شه‌ریه‌ت (تلاوة) ت ده‌کهن، پێغه‌مبه‌ریش (عليه‌ السلام و البرکات) هه‌مان شتی له‌ لا هه‌بووه، ئەویش ته‌علیمی ناس بووه. له‌ سوهره‌تی (البقرة) ده‌فرموویت: (كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ) (البقرة ۱۲۹)، یان له‌ سوهره‌تی آل عمران ده‌فرموویت: (لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (آل عمران ۱۶۴)، یاخود ده‌فرموویت: (هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ

وَيُرَكِّبُهُمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (الجمعة ٢)، هه‌مووی بهم ریز به‌ندیه‌یه.

كهواته" ئیشی ئه‌و په‌یام‌به‌ره‌ی، پله و پایه‌ی ئه‌و په‌یام‌به‌ره‌ی (رسول) ه‌ی بریتیه له (التلاوة) و ئایاتی گه‌ردوونیه خودای ره‌حمانی و ئایاتی شه‌رعی لۆ به‌شه‌رییه‌ت تیلاوه ده‌کات، ئه‌و کاته به‌شه‌ره‌که دیت قیرائه‌ی ده‌کات، پاشان دیسان رسول الله دیت له ری قیرائه‌وه ئیمانیه نه‌شونما (تزکیه) ده‌کات، هه‌له‌ده‌ستی به (تعلیم الکتاب) و (تعلیم الحکمة).

له‌به‌رچی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) سنی جار به‌تیم کرا؟

بیگومان گوتمان وشه‌ی تعلیم (مدارسه) نییه، چونکه هه‌موومان هاوړا بووین و زانایانی پیشینیش هاوړا بوون که پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) لۆ هاوه‌له به‌ریزه‌کانی په‌یمانگه‌و کولیز و ئاماده‌یی نه‌کردوته‌وه، ئه‌لیف و باء و تاء و ثاء، یان (١+١) ی فیزی کهس نه‌کردوه، ئه‌ی باشه ته‌علیم به مانای چی هاتوه؟ وه‌ک گوتمان (تعلیم) ئه‌وه‌یه که له ناوه‌وه‌ی مرو‌ف به‌ فیطره دانراوه، به‌ه‌وی قیرائه‌وه ده‌ست به‌ ئیشکردن ده‌کات، کاتیک که ئیشی کرد ئه‌وا کومه‌لیک چه‌مک و مه‌عاریفی به‌شه‌ریی که خودای ره‌حمان ویستویه‌تی له‌لای به‌شه‌ر ئاشکرا بییت چه‌ ماددی چه‌ (معنوی)، شه‌رعی و ماددی گه‌ردوونی له ناوه‌وه‌ی بوونی هه‌یه، که ئیشی کرد ئه‌و کاته ئه‌مه‌ عیلمه.

(بعینی ویکچوواندن) وه‌ک ئامیزی حاسیه‌یه، ئه‌م ئامیره بچوکه له‌ناوه‌وه‌ی شیفره هه‌یه، ئه‌م هی‌مایانه هه‌ن، به‌لام هه‌تا پال به دوگمه‌کانیه‌وه نه‌ریت ئه‌وا ئه‌م ژمارانه له شاشه‌که نانسورین، یان وشه‌کان له‌سه‌ر شاشه ده‌رناکه‌ون. فیطره‌ی مرو‌فیش به هه‌مان شیوه‌یه که دیت قیرائه‌وه ده‌کات ئه‌مه‌ش له دوا‌ی ئه‌وه‌ی تیلاوه‌که‌ی گوئییست ده‌بیت، لیره‌دا عیلم ده‌ست به زیادبوون ده‌کات، ئه‌وه‌یه (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ)، نه‌ک هه‌ر ئه‌ه‌نده له سه‌ر ئه‌وه‌ش کیتابی گه‌ردوون (الکون) هه‌مووی، پاشان (وَ الْحِكْمَةَ) که ده‌یه‌نیته دونیای واقع به‌کرده‌یی به دانایی (الحکمة) گواستویه‌تییه‌وه لۆ واقع، که کابرای به‌رامبه‌ر دیت ده‌بینیت ئه‌وه‌یه فی‌ره ئایینی ده‌کات (يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (الجمعة ٢) نه‌گه‌ر هاتوو پله و پایه (مقام) ی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) له نیو (الانبیاء و الرسل) بهم جو‌ره بییت، بزانی پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) وه‌ر بگرین تا‌کو ده‌رکه‌ویت له‌نیو بووندا چه‌ندیکه؟ مه‌به‌ستیشمان له‌م بوونه دروستکراوه‌کانه، پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) کو‌تا په‌یام‌به‌ره، هه‌روه‌ها په‌رتووکه‌که‌ی کو‌تا په‌رتووکه، خو‌ی که دیت وه‌سفیکی خو‌ی ده‌کات له سه‌حیحی بوخاری ده‌فه‌رموویت: پله‌و پایه‌ی من له‌گه‌ل پله و پایه‌ی انبیاء و الرسل وه‌کو پله‌و پایه‌ی خانویه‌که که هه‌ر کومه‌له که‌سینک بین، به‌لام هه‌ریه‌که‌یان خشتیک یان که‌رپوچیکی لا بییت، هه‌ریه‌کیکیان بییت و خسته‌که‌ی خو‌ی دابنیت، بینا‌که کو‌تایی پی بییت، به‌لام جیگه‌ی یه‌ک خستی یان یه‌ک که‌رپوچی تیدا که‌م بییت، باشه نه‌گه‌ر که‌رپوچه‌که نه‌بوو، ئایا دیواره‌کان هه‌مووی پیکه‌ات؟ ئایا سه‌فه‌که به بی که‌م و کو‌ری دیته سه‌ری؟ بیگومان نایه‌ت، که‌موکو‌رییه‌ک دروست ده‌کات.

سهیری دانایی له فهرمووده‌ی پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) بکه، ده‌فهرمووئیت: منیش
 که‌پوچنیک بووم خودای رحمان به منهوه ته‌واوی کرد، هر که‌سینکیش به ده‌وریدا بخولیته‌وه ده‌لی
 الله به‌راستی که‌موکوری نییه، به‌لام پیشتر ده‌یان گوت که‌موکوری هه‌یه، واته "خودی پیغهمبهر (علیه
 السلام و البرکات) لو ئهم بوونه که‌سینکی ته‌واوکاره، پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) نه‌هاتبایه، هه‌موو بوون
 ماناکه‌ی به که‌موکوری ده‌مایه‌وه. گه‌ردوون هه‌مووی نه‌ک ته‌نیا گۆی زه‌وی، نه‌ک ته‌نیا مرو‌فایه‌تی
 به‌لکو هه‌موو بوون که‌موکوری ده‌بوو.

چۆن دوو کاتژمیر دابنیشیت سهیری فیلمیک بکه‌یت و له کۆتاییدا هه‌لسیت که‌چی هه‌ست
 بکه‌یت هه‌چی تینه‌گه‌یشتوویت، یان نه‌زانیت ئامانج له‌م فیلمه‌ چی بوو، یان ده‌ره‌ینه‌ری فیلمه‌که
 ده‌یه‌وئیت چ پیشکەش بکات، (به‌ی ویکچوواندن) ئیشی پیغهمبهریش به‌م جو‌ره‌یه، ئه‌گه‌ر ئهو نه‌بووایه،
 په‌یامه‌که‌شی نه‌بووایه بوون مانای نه‌ده‌بوو، لویه که‌ خودای رحمان په‌یامه‌که‌ و په‌یامبه‌رکه‌شی
 رحمه‌ته‌ للعالمین، نه‌ک ته‌نیا لو به‌شهر، به‌لکو لو جن، هه‌روه‌ک چۆن خودای رحمان
 په‌یامبه‌رکه‌شی رحمه‌ته‌ن للعالمینه، (رب) ره‌بی گۆی زه‌وی نییه، (رب) ره‌بی به‌شهر نییه و
 به‌س، (رب) ته‌نیا (رب) المسلمین نییه، ته‌نانه‌ت (رب) ی (الکفرة) هه‌شه، (رب الیهود) ه، (رب القمر
 و الشمس) ه، (رب النجوم)، (رب السماء و الأرض) ه، که‌ (رسول الله) ش دیت رحمه‌ته‌ هیلنیک له
 ژیر وشه‌ی للعالمین ده‌کیشین.

که‌واته "رحمه‌ته‌ لو مانگ و رحمه‌ته‌ لو مه‌ریخ، لو خو‌ر، لو به‌شهر، لو هه‌موو
 بوونه‌هران، به‌مه‌ی که‌ خه‌تمی خودای رحمان ویستی خو‌ی به‌ هو‌ی پیغهمبهره‌وه خه‌تم ده‌کات،
 لویه ده‌فهرمووئیت: ئه‌گه‌ر به‌هاتبایه (الانبیاء و المرسلین) به‌م جو‌ره‌ی نه‌بووان، ئه‌وا ئهم په‌یامه‌ش
 ئاوا نه‌ده‌هات.

که‌وا لیره‌ توانای خودای رحمان له‌ دارشنتی خودی پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) ده‌رده‌که‌وئیت
 که‌ چۆن توانیویه‌تی ئهم پیغهمبهره‌ به‌م شیوه‌یه‌ دروست بکات، لویه لاتان سه‌یر نه‌بیت خودای
 رحمان پیش هاتنی پیغهمبهر به‌ چل سال رووداوینک دروست ببیت، لو پیغهمبهر ده‌گیریته‌وه، که
 ئاماژه‌یه‌ لو خودی پیغهمبهر، ئه‌ویش سو‌رته‌ی (الفیل) ه، جا نازانم تیبینی کراوه‌ یان نا؟ ته‌نیا
 ئه‌وه‌نده‌یه‌ که‌ چۆن توانیویه‌تی توانای خودای رحمان بخاته‌ روو که‌ چۆن مالی خودای رحمان
 (البیت) ی بپاریزیت؟ له‌ وه‌لامدا ده‌لین نه‌خیر، ئه‌مه‌ به‌شیکه‌ له‌ میژووی ژیان پیغهمبهری به‌ر
 له‌وه‌ی له‌دایک ببیت.

له‌ بوخاری و موسیلم گێردراوه‌ته‌وه: حه‌زره‌تی عومه‌ر (ره‌زای خودای لنبیت) له‌ به‌رامبه‌ر به‌رده
 ره‌شه‌که‌ ده‌هه‌ستیت له‌ کاتی ته‌واف کردنیدا، به‌رده‌که‌ ماچ ده‌کات و ده‌گه‌ریته‌وه‌مو ده‌لنیت: والله (حجر
 الاسعد) ده‌زانم تو به‌ردی و به‌هه‌یه‌کی ئه‌وتوت له‌ لای خودای رحمان نییه، به‌لام ئه‌گه‌ر به‌هاتبایه‌وه
 پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) ماچی نه‌کردبای ئه‌وا ماچم نه‌ده‌کردی. (حجر الاسعد) له‌ بیت گرنگتره،
 مرو‌فی ئیماندار له‌ به‌یت به‌ریز و پایه‌دارتره.

چل سال پێشی له دایکبوونی پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات)، خودای رحمان رووداوێک دروست دهکات، مه بهستی ته نیا بهیت نییه، قودس هه بوو، که چۆن له کاتی خۆی لۆ کۆمهلی نیماندارانی ئه و سهردهمه رووگه (قبلة) بوو، دهکری ديسان بیکاته رووگه، یاخود چه نджار بهیت خۆی رووخواه، یان ئاو بر دوویهتی، هه ستاون سهر له نوێ بنیاتیان ناوه ته وه، که ئه پره هه دیت تێکی ده دات، داناییه که له مه دانیه که به کردهیی تێکی ده دات، به لکو داناییه که له مهیه ئه و ماله بهیته له پاشان چاوه ریی چی دهکات، ئه وهی داها توو دیت، ههروهک چۆن (بی ویکچواندن) فیلمی سینه مایی پێشهکی ههیه و له پێش فیلمه که نمایش دهکریت، ئینجا فیلمه که به ئاسایی نمایش دهکرا، (سهردهمی پێشو و ابو و)، لۆ ئه وهی سهرنجی بهرامبه ره که ی رابکیشیت، پێغه مبههه پله و پایهیهکی له م جو ره ی هه بوو.

یاخود خودای رحمان گرتیهی تر له ژیا نی پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) نیشان داوه (أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى) (الضحی ۶) پێشی نبوه ته، (بیتیم) باشه کێ یه تیمی کرد؟ سێ جاریش یه تیم کرا، یه که مجار به باوک، دووم جار به دایک، پاشان به و باپیره ی که دهیتوانی جیگه ی باوک و دایکی بگریته وه، کێ یه تیمی کرد؟ تا به کردهیی چه مکی (إِصْطَفَاء) به ته وای له ناوه وهی پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) بێته ئاراهه، ئه وه تا له زمانی عه ره بی به دایک دهگوتریت: (رب الأسرة)، یاخود به باوک دهگوتریت: (رب العائلة)، لۆ ئه وهی پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) چه مکی وشه ی (رب) که به شیکێ دایک بو ی راده کیشیت، به شیکیشی باوک بو ی رایدیه کیشیت، یاخود باپیر رایدیه کیشیت، پێویست بوو هه مووی له ناوه وهی به تال ببیت، هه مووی بسریته وه، هه یچ به شیک به ماددی له وشه ی (رب) لۆ دایک و باوک و باپیره ی نه روا ت، هه مووی لۆ خودی خودای رحمان بروا، هه یچ کاتیک نه لیت دایک یان باوکم، به لکو هه موو کاتیک بلیت: ربه ی ربه ی.

ئینجا ده فهرموویت: (أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى) (الضحی ۶) من الذي آوى؟ الله؛ (وَ وَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى) (الضحی ۸) من وجدك عائلاً؟ خودای رحمان، واته " خودای رحمان گرته کانی ژیا نی ئه م پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) له قورئاندا هه مووی بوونی ههیه، لۆ؟ لۆ ئه وهی به کردهیی ئه و نیوه نه دی که ئه و پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) تیبدا ده ژیبیت هه مووی هه ست به مه بکن، ئه گه هاتوو تاییه تمه ندیه که له بهیا نی یان دوو بهیا نی بێته سه ری له سه ر ئه و تاییه تمه ندیه ی که که سایه تیبی، یه که سه ر چۆن لۆ پێشو و تره کانی پێیان سه لماندوونه و دانیا ن پێناوه ئاوا ش پێیان سه لمینیت و دانی پی بنین، نیمانی پی بنین.

عاتیکه چی له پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) ده گریته وه؟

لویه له وانه کانی سپره ئه وه مان خستۆته روو که پێغه مبههه (علیه السلام و البرکات) هه ره له دایکبوونی هه و تا کو مردنی پێشی نبوه تیشی، لۆ نمونه " تیکه یه کی حه رامی نه خوار دووه، ته نها جار یکیش ته وافی لۆ بتیک نه کردووه، یه کجار قوربانی بت و سه نه می نه خوار دووه، لۆ جار یکیش له بهرامبه ره سه نه مێک نه وه ستا وه.

له ژیان‌ی پیغهمبهرمان (علیه السلام و البرکات) رووداوی سه‌یر هه‌یه که له سه‌حیه‌کاندا گێردراو ته‌وه، عاتیکه پووریه‌تی، خوشکی باوکیه‌تی، (به‌وانه) که سه‌نه‌میکه نزیك ده‌ریای سوور، ئەم سه‌نه‌مه ته‌نیا تایبه‌ت به قوره‌بیش بووه، که سالی جارێک چوونه به هوی ئەم سه‌نه‌مهوه پهرستشیان کردوه. پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) ته‌مه‌نی پینج سال بووه، دوو سال له‌گه‌ل خویان ده‌یبه‌ن، گرتیه‌گ له‌م گرتانه پووری باسی لئوه ده‌کات، پاشان بیگومان ئیمانی پێ ده‌هینیت، ده‌لئیت: هه‌ر ده‌مان بیی نایه‌ت، به‌ زور له‌گه‌ل خومانمان ده‌برد، تا رۆژێک ناچار ده‌بن له‌ باوه‌شی بگرن تا به‌ زور بییه‌ن، له‌ قسه‌کانی به‌رده‌وام ده‌بیت و ده‌لئیت: له‌ باوه‌شمان بوو که نزیکی (به‌وانه) مان ده‌کرد، هیدی هیدی که نزیکیمان ده‌کرده‌وه ده‌ستی به‌ له‌رزین ده‌کرد، هه‌نگاوێک نزیکی ده‌بووین له‌رزینه‌که‌ی زیاتر ده‌بوو، نزیکیتر ده‌بووین له‌رزینی پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) زیاتر ده‌بوو، ناچار دامان ده‌نا، نه‌هه‌ک له‌ده‌ستمان به‌هوتیت.

رۆژێک پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) به‌ بیرى دادیت ئەو سه‌نه‌مه لۆ چیه‌؟ (٣٦٥) سه‌نه‌م به‌ ژماره‌ی رۆژه‌کانی سال له‌ناو به‌یتدا بووه، هه‌ر ئەوه‌نده‌یه‌یه‌کسه‌ر سه‌یر ده‌کات بوونه‌وه‌ر (کائنیك) سپی له‌ پێش چاوی ده‌رده‌که‌وێت و ده‌ست به‌ سینگی پیغهمبهر ده‌نیت و ده‌لئیت: إرجع یا محمد، له‌م کاته‌دا که یاده‌وه‌ریه‌یه‌کانی خوی باس ده‌کات هه‌رزه‌کار بووه.

له‌ به‌سه‌ره‌اتیکی تری پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات)، ته‌مه‌نی (١٢-١٤) سال بووه‌و تازه‌ ده‌یه‌ویت پێیگات، له‌ ده‌ره‌وه‌ی مه‌که‌که‌ شووان بووه، هاو‌ریه‌یه‌کی که‌مێک زۆر زانی ده‌بیت ئەویش شووانه، هاو‌ریه‌یه‌که‌ی له‌ پیغهمبهر به‌ ته‌مه‌ن تره، ئەو گه‌نجه و پێگه‌یشتوووه (بلوغ) ی بووه، به‌یه‌که‌وه هه‌ریه‌که‌یان لۆ که‌سێکی ده‌وله‌مه‌ند ئازله‌یان هیناوه‌ته‌ ده‌ره‌وه‌ی مه‌که‌که، هاو‌ریه‌یه‌کی پێی ده‌لئیت له‌ مه‌که‌که‌ ژن دینن لۆ فلانه که‌س که‌ ئیستا هه‌له‌په‌رکی و ره‌شه‌له‌کی گه‌وره و سه‌مه‌ریه‌ و خواردنی زۆری لێیه، با ئیمه‌ش لێی بییه‌ش نه‌بین، حه‌وت شه‌و له‌سه‌ر یه‌ک به‌زم و ره‌زمه، له‌ نیوان خومان ئیمه‌ش دابه‌شی ده‌که‌ین، لۆ ئەوه‌ی نه‌من بییه‌ش بم و نه‌ تۆش، هه‌رودوو کمان به‌شدارى تیدا بکه‌ین، وه‌ک پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) گه‌نجه ده‌لی چۆن و چی بکه‌ین؟ ده‌لئیت: شه‌ویک من ده‌چم تۆ ئاگاداری ئازله‌کانی من ده‌بیت، شه‌وی دواتر من ئاگاداری ئازله‌کانی تۆ ده‌بم، پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) رازی ده‌بیت، شێر و خه‌تی ده‌که‌ن گه‌نجه‌که‌ فی‌ل له‌ پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) ده‌کات، یه‌که‌م شه‌و لۆ ئەو ده‌رده‌چیت، ده‌لئیت ئەوه‌ نۆره‌ی منه‌ ئەمشه‌و ده‌بی تۆ پاسه‌وانی بکه‌یت، پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) تا به‌یانی پاسه‌وانیه‌که‌ی ده‌کات، له‌ نزیکی به‌ره‌به‌یان گه‌نجه‌که‌ ده‌گه‌ریته‌وه. لۆ شه‌وی داهاتوو ده‌لئیت نۆره‌ی تویه، لۆئه‌وه‌ی شه‌وی سێیه‌م و به‌شه‌ زۆره‌که‌ که‌ ده‌کاته‌ چوار شه‌و به‌ ته‌واوی لۆخوی ده‌سته‌به‌ر بکات، ده‌لی نۆره‌ی تویه، پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) به‌ رێی ده‌که‌وێت، تا دیت و له‌ نزیکی مه‌که‌که‌ یه‌کسه‌ر خه‌وی لێده‌که‌وێت، بیگومان ئەم خه‌وه‌ی که‌ ئیستا ئیمه‌ دامانده‌گرتیت (اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا) (الزمر ٤٢) فریشته‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه‌ مرۆف ده‌خه‌وینیت، ئەم فریشته‌یه‌ تایبه‌ت لۆ پیغهمبهر (علیه السلام و البرکات) خالی پشکین داده‌نیت و یه‌کسه‌ر ده‌یخه‌وینیت، له‌گه‌ل گه‌رمه‌ی خۆر که‌ به‌ئاگا دیته‌وه، جه‌سته‌ی هه‌موو گه‌رم داهاتوووه، ئاره‌قه‌ی

کردوووه، سه‌یر دهکات ده‌لی: تازه هه‌لپه‌ر کیه‌که ته‌واو بووه، لویه بگه‌ر یمه‌وه باشتره، پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) ملی ریگه‌که ده‌گریت و ده‌گه‌ر یته‌وه. شه‌وی داهاتوو هاوریه‌که‌ی تری ده‌جیت، نینجا شه‌وی دواتر نوره‌ی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) دیته‌وه، له هه‌مان جیگه‌ دا فریشته‌که بۆسه‌ی لو داناو، ده‌که‌و یته‌ بۆسه‌که‌و ده‌یخات، به‌م جو‌ره‌ سی جار دو‌باره‌ ده‌بیته‌وه، جاری سییه‌م که هه‌ستا ده‌لیت: (والله لم أخلق لهذا، لم أخلق لهذا)، نهمه‌ جاری پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) هه‌رزه‌کاره.

نایه‌تیک‌ی زور هه‌یه‌ که باسی پله و پایه‌ی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) ده‌کات، که ده‌کریت به‌دوادا‌چوونی لو بکه‌ن، که نزیکه‌ی چارمگنیک واته" یه‌ک له‌سه‌ر چواری قورن‌ان ورده‌کاریه‌کانی ئه‌و که‌سایه‌تی و ژیا‌نی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ی (علیه السلام و البرکات) تیدایه، که هه‌مووی به‌ کرده‌یی پیشه‌نگ (أسوة) ه‌ لو کومه‌لی نیمانداران.

گرته‌یه‌کی تر هه‌ر له‌مانه (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ) (الانبیاء ۱۰۷) (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ) یاخود ده‌فه‌رموی: (وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا) (الطور ۴۸)، یاخود ده‌فه‌رموی: (وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ) (القمه‌)، سیفاتی، یاخود ده‌ستنیشان‌کردنی خودی خودای رحمان لو پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) له قورن‌اندا زوره، بیگومان خودای رحمان پیغه‌مبه‌ری چون وه‌سف کردبیت ئه‌وا هه‌ر به‌م جو‌ره‌یه، واته" که باسی رحمه‌ت ده‌کات ئه‌وا رحمه‌ته به‌ سه‌دا سه‌د، ته‌نانه‌ت لو کافریش رحمه‌ته.

کومه‌نیک شت هه‌یه‌ له‌م نایه‌تانه که باسی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) کراوه، قسه‌ی ئاراسته‌کراوه به‌ هه‌ندئ زاراو، له‌وانه‌یه‌ ویکچووی دیکه له‌ قورن‌اندا لو پیغه‌مبه‌ری تر هاتبیت، به‌لام خودای رحمان مه‌به‌ستی به‌ تاییه‌ت لو پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) نییه، له‌ قورن‌اندا جیاوازی و ناوبریکی زور له‌ نیوان (انبیاء و الرسل) له‌گه‌ل خودی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) هه‌یه، لویه ده‌توانم ئه‌وه‌نده بلیم هه‌رچی سیفاتی ئه‌رینی دروستکراو و ره‌وشتییه‌ که له‌ قورن‌اندا باسکراوه به‌ ته‌واوی و پراویری له‌ نیو هه‌موو (انبیاء و الرسل) هه‌بی، له‌ نیو خودی پیغه‌مبه‌ریش (علیه السلام و البرکات) هه‌بووه.

ئه‌بو به‌کرو عومه‌ر (ره‌زای خویان لنبیت) چون نیمانیان هینا؟

له‌ وانه‌ی داهاتوو زیاتر له‌ روانگه‌ی قورن‌انه‌وه ده‌چینه‌ ناو که‌سایه‌تی ئه‌م پیغه‌مبه‌ره‌ی، تا‌کو لومان پروون ببیته‌وه که چون لو کومه‌لی هاوه‌لان ئه‌م راستییانه له‌ خودی پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) پروون بوته‌وه. ئه‌بو به‌کر به‌ شیوه‌یه‌کی ئوتوماتیکی نیمانی به‌ پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام و البرکات) نه‌هینا، به‌لکو پیشتر ده‌یناسی. به‌ هه‌مان شیوه‌ پیشه‌وا عومه‌ر به‌ شیوه‌یه‌کی ئوتوماتیکی نیمانی نه‌هیناوه، پیشتر گرته‌کانی ژیا‌نی پیغه‌مبه‌ری (علیه السلام و البرکات) له‌لا هه‌بوو. هه‌روه‌ها ئه‌بو له‌هه‌بیش کوفری پی نه‌کردوو پیشتر گرته‌کانی له‌لا هه‌بوو. ئه‌مانه‌ هه‌مووی پئویسته‌ وه‌کو نه‌خشه‌یه‌ک له‌ پیش چاومان بیت، وه‌کو ئه‌بو به‌کر، وه‌کو عومه‌ر بیین نیمه‌ش له‌ نیو ئه‌م حالته‌دا بژین، مه‌به‌ستمان له‌م وانانه‌ ئه‌م

شته‌یه، کاتیکیش تییدا بژین، لهم کاته‌دا راستی ئهم پێغه‌مبهره (عليه السلام و البركات) و ه‌كو كه‌سايه‌تیه‌کی په‌يامبهرایه‌تی لۆمان روون ده‌بیته‌وه، کاتیکیش پراکتیزه و پیاده‌مان کرد ده‌بیته ئیمان، له ره‌هه‌ندی پێشه‌نگ (قدوة)، سه‌رکرده، هێما، پال‌هوان، ئه‌ستیره‌یه‌ک ده‌رده‌چیت و دیته‌ ده‌روه، پێغه‌مبهر (عليه السلام و البركات) له‌مانه‌ هه‌مووی ده‌رده‌چیت.

چونکه ده‌بی ئیمانی پێ به‌ئین، ئه‌و حاله‌ته‌ی ئه‌بویه‌کر و موضعب (ره‌زای خویان لێ بیت) له پێش چاویان بوو، قورئان به به‌رجه‌سته‌یی باسی پێغه‌مبهرمان (عليه السلام و البركات) لۆ ده‌کات، به‌هه‌مان ئه‌و به‌رجه‌سته‌یه‌ی که ئه‌وان ئیمانیان پێ هێناوه، ئه‌گه‌ر بیتوو ئه‌و حاله‌تانه له‌گه‌ڵ خۆمان دووباره‌و چه‌نداره‌ی بکه‌ینه‌وه، به‌هه‌مان حاله‌ت، ئه‌وا هه‌مان ئیمان هێنان له ناوه‌هه‌مان لۆ خودی رسول الله (عليه السلام و البركات) دروست ده‌بیت، مه‌به‌ستیش لهم باسانه هه‌ر ئه‌وه‌یه.

خودای ره‌حمان ته‌وفیق بدات له وانه‌ی داها‌توو له‌سه‌ر ئه‌مه‌ ده‌روین، خودای ره‌حمان هه‌رچی ئامرازیک هه‌یه، هه‌رچی هۆکاریک هه‌یه لۆ هێنانه‌ کایه‌ی ئه‌و جو‌ره ئیمانه پیمانی به‌خشیت، ئه‌و جو‌ره ئیمان و رێنموینه‌مان پێ بدات، پالمان بنیت لۆ ئه‌و حاله‌ته دیاریکراوه، خۆی ره‌شیده.

ملاحظة

المدة بين موسى وعيسى عليهما السلام: قال القرطبي: واختلف في قدر مدة تلك الفترة فذكر محمد بن سعد في كتاب الطبقات عن ابن عباس قال كان بين موسى بن عمران وعيسى بن مريم عليهما السلام ألف سنة وسبعمائة سنة ولم يكن بينهما فترة وأنه أرسل بينهما ألف نبي من بني إسرائيل سوى من أرسل من غيرهم وكان بين ميلاد عيسى والنبي ﷺ خمسمائة سنة وتسع وتسعون سنة" تفسير القرطبي" (٦ / ١١٢). قال ابن حجر: وقد اتفق أهل النقل على أن مدة اليهود إلى بعثة النبي (عليه السلام و البركات) كانت أكثر من ألفي سنة ومدة النصارى من ذلك ستمائة. "فتح الباري" (٤ / ٤٤٩).

المدة بين عيسى ونبينا محمد عليهما الصلاة والسلام: روى البخاري (٣٧٣٢) عن سلمان الفارسي قال: فترة بين عيسى و محمد (عليهما السلام و البركات) ستمائة سنة